

EL P. ROIG I JALPÍ A L'ARXIU MUNICIPAL DE GIRONA

A la sessió del consell municipal de Girona tinguda el dia 1 de gener de 1673, acabades les propostes presentades, el secretari pasà a llegir unes sollicituds per a la seva resolució. Una d'aquestes anava signada de Fra. Joan Gaspar Roig i Jalpí, que demanava autorització per a poder treballar a l'Arxiu de la Ciutat a fi d'aclarir «copioses notícies» en relació a la història de Girona dintre la Crònica de Catalunya que tenia entre mans i força avançada.

La sollicitud, respetuosa i amable, avalada a més pel peticionari amb el títol de Cronista de S. M. a la Corona d'Aragó, no podia menys que ésser atesa, i ho va ser de conformitat al que aleshores era corrent, és a dir que la investigació es fes a presència d'algun dels jurats o d'un dels prohoms del consell o del síndic o del secretari.

El document, que es pot llegir a la fi d'aquestes ratlles, és una transcripció literal segons consta als fols. 9 i 10 del *Manual d'acords* de l'any 1673. El secretari del Consell, en donar-ne compte, ho deuria fer llegint l'original, però en fer l'acta no va inserir el document original sinó que en va fer una còpia, i en arribar al final, suplí amb un etcètera part de la salutació de ritual i la data. Ara bé. Si aquesta proposta és presentada, llegida i resolta en el Consell general del dia 1 de gener de 1673, al menys portaria data de desembre de l'any anterior 1672, i si el títol de cronista reial, segons el publicà el mateix Roig i Jalpí en el *Resumen Historial*, li va ésser concedit el dia 11 de maig de 1673 i registrat el dia 30, ¿com és possible que sis mesos abans del nomenament es digui ja *Chronista de sa Magestat en tots los Regnes de la Corona de Aragó?* Vet ací un interrogant difícil d'esbrinar a no ser que, com en altres casos passava, el títol li fos donat de viva veu pel rei o un seu representant, i la confirmació escrita, més tard.

Quant a la investigació anteriorment esmentada, és segur que

va fer-la. Si no fos així no hauria pogut escriure el cap. V de la tercera part del *Resumen Historial* on es parla de la «forma del gobierno, con que se rige la Ciudad de Gerona». També al parlar del polígraf gironí Eiximenis diu: «Escribió los libros *de regimine Principum*, que vulgarmente llaman, el *Christiano*, donde dize cosas muy dignas de sus grandes letras y virtud. Otras obras nos dexó, y goza de estos tesoros la ciudad de Gerona en su Archivo» (pàgina 362). Indubtablement es refereix a l'incunable estampat a València per Lambert Palmart en 1484, que encara posseix l'Arxiu Municipal. De la manera que ho diu el P. Roig sembla com si en l'Arxiu hagués vist altres obres d'Eiximenis. Si fos així, dissortadament cal considerar-les perdudes.

També en parlar del privilegi de les Fires, concedit per Joan II, fa constar «que hallará el curioso en el Archivo de esta ciudad, en el libro de los Privilegios, intitulado *Llibre vermell*, esto es, libro colorado, fol. 131» (pàg. 453).

Igualment en referir-se a una lletra de Felip IV del 11 d'octubre de 1653, «está insertada en el Manual del año 1653 a 10 de noviembre en el Archivo de la ciudad de Gerona» (pàg. 461). I a altre del mateix sobirà del 8 d'agost de 1654, «está inserta en el Consejo General celebrado por la ciudad de Gerona a 25 de septiembre del año 1654» (pàg. 468).

I sobre tot a la plana 434 on fa l'elogi de «Gerónimo de Real de Fontclara, que aún vive en edad venerable de más de ochenta años, muy versado en toda manera de libros de historia humana: ha escrito un tesoro de noticias de todos los sucesos de su tiempo, que han pasado en este Principado. Doy a aquellos escritos el título de Tesoro, porque con summa legalidad hallarán en ellos los que tuvieren gana de escribirlas o valerse de aquellas narraciones quantas cosas deseare, con tal seguridad de la verdad, quanto es conocida de todos la integridad purísima de este virtuosísimo caballero. Hanse copiado de buena letra por deliberación del Consejo general de esta ciudad, y recondido en su Archivo, para que en él se conserven, y les halle en todo tiempo el que necesitare de ellos: y yo sé que vendrá día en que el curioso las estime, y busque más que si fueran oro. Ha sacado a luz un librito todo lleno de enseñanza ética, política y económica, cuyo título es *El cielo en la tierra*, que sólo no le estimará quien no le conociese, ni con-

siderará, que cada línea es una sentencia, y que todo él es una deleitosa enseñanza» (pàg. 434).

Comprovades aquestes dades i altres que hi podríem afegir, són correctes i les obres esmentades de Gerònim de Real es conserven a l'Arxiu. Sabem que a 29 de juliol de 1679 es va pagar al procurador Joan Gardeny 26 lliures i 5 sous per la còpia de la «Crònica», tasca que se li havia encomanat a l'any 1675. Per altre part, «El cielo en la tierra» havia sigut impresa per Gerònim Palol a l'any 1671, un exemplar de la qual hem vist a la Biblioteca Pública.

Conseqüentment el P. Roig i Jalpí en escriure el seu *Resum Historial* havia consultat l'Arxiu Municipal i tingut a la seva disposició l'original del llibre de G. de Real o la seva còpia, que s'anava fent, així com els cartorals i els llibres o manual d'acords propis del regiment de la ciutat. Les ratlles copiades més amunt revelen les bones relacions que tingué amb l'historiador amb qui segurament va aconsellar-se més d'una vegada. Es més, tenim el convenciment que Real va ésser el que li faria de guia i estaria present en les seves recerques, amorosint-li aquelles «descortesias de algunos hombres groseros, a cuyo cargo estava entonces su guarda», la dels arxius visitats, i que hauria viscut en altres llocs com amargament ho fa constar en el *Resumen Historial* i comenta l'historiador M. Coll i Alentorn en el pròleg al vol. IV de l'edició del *Libre de feyts d'armes de Catalunya*, a cura d'Enric Bagué¹. Aquest pròleg no queda reduït a una petita presentació com s'estila correntment, ans bé és un magnífic i seriós estudi, la conclusió del qual és: 'que no solament el *Libre de feyts d'armes de Catalunya*, atribuït a Bernat Boades, és apòcrif, sinó que l'autor de la falsificació és Joan Gaspar Roig i Jalpí². Com és sabut, la *Crònica general del principado de Cataluña* esmentada en la sollicitud ha quedat inèdita i perduda. Ni sabem si la va acabar per bé que sembla que podria deduir-se de les frases que hi dedicà al final del *Resumen*, en el qual, després de dues cites consecutives de Boades, recalca «y se verá esto largamente en mi Chronica General de Cataluña, si Dios me concede fuerças y salud para darla a la es-

¹ «Els nostres clàssics», Editorial Barcino (Barcelona, 1948).

² De la mateixa opinió de Coll i Alentorn és Josep. M.ª Pons Gurí, que en el seu estudi *Roig y Jalpí y el Prior de Meyá* («Anales del I. de E. G.» 14 [1960] 39-83) aporta més notícies que refermen la susdita opinió. També Martí de Riquer, citat per Pons Gurí. V. Coma Soley contràriament defensa *l'Autenticitat de la*

tampa» (pàg. 525) i parlar de la poca consideració que havia trobat en qualque arxiu i del molt esforç que hi esmerçà. Pensem si tot això no va ésser més que una cortina, i que del que realment es tracta és del *Libre dels feyts*, veritable crònica de Catalunya en petit, escrita entre 1672 i 1675, que d'aquesta faisò quedava enfortida amb una obra de més volada. Aquelles «fuerzas y salud» les va tenir per més de deu anys fins al 23 d'agost de 1687, data de la seva apoplèxia, temps més que suficient per atendre la impressió de la dita obra, si realment havia estat escrita.

De les recerques a l'Arxiu de la ciutat se'n va beneficiar el seu *Resumen historial de las grandezas y antigüedades de la Ciudad de Gerona*, que enllestí el 1677 i publicà l'any següent de 1678. Pensem també que possiblement el títol d'aquest llibre fou suggerit del *Compendi historial* de fra. Jaume Domènec, crònica universal feta sota la inspiració del *Speculum historiale* de Vincent de Beauvais, que Roig i Jalpí podia molt bé haver vist en regirar algún arxiu nostre. El mateix títol en castellà *Compendio historial de las Chrónicas y universal Historia de todos los reynos de España* (Amberes, 1571) és emprat per E. de Garibay i Çamalloa, obra que fou molt divulgada a Catalunya.

El contingut del *Resumen Historial*, encara que amb moltes falles, és francament positiu, i per a la història de Girona és una fita de valor digna d'estima, i el seu autor, el primer historiador gironí. Per considerar-ho així, quant l'Ajuntament de Girona, en ocasió de la incorporació dels termes municipals de Palau Sa Costa, Sant Daniel i Santa Eugènia de Ter l'any 1963, se li presentà el problema de revisar el retolament dels seus carrers a fi d'evitar la duplictat de noms, li suggerírem uns quants i, entre altres, el del P. Roig i Jalpí, i en sessió plenària tinguda el 8 d'octubre de 1965, el que fins aleshores era el carrer de José Antonio de l'extingit

Crònica de Bernardo Boades en un llibre d'aquest títol publicat a Blanes al 1949. Nosaltres ens inclinem per la sofisticació de Roig. Últimament Lluís Esteva i Cruañas, en el seu article *En el quart centenari de la batalla naval de Lepant. El guixolenc Joan Camisó, en fou un gran heroi?*, publicat als n.ºs 1205-6 del setmanari «Ancora» de Sant Feliu de Guíxols (31 juliol 1971), dóna com a sospitosa l'afirmació de Roig i Jalpí (*Resumen historial*, pàg. 516): «...el capitán Camisó, a quien el Sereníssimo señor D. Juan de Austria dio en gratificación de sus servicios en aquella feliz jornada el Solio, y docel del general turco Hali Baxá...», que fins ara era tinguda com a indubitable, no seria sinó una fantasia del P. Roig.

municipi de Santa Eugènia de Ter, passà a dir-se'n de ROIG I JALPÍ, i d'aquesta manera, com a senzill homenatge, incorporava a la nomenclatura dels carrers de la ciutat el nom famós del seu primer historiador i honorable fill de la província, nascut a Blanes.

LLUÍS BATLLE I PRATS

Suplicació donada per lo Rnt. Pare fra Joan Gaspar Roig i Jalpí del ordre de Sant Francisco de Paula.

Molt Iltre. Sr.

Fra Joan Gaspar Roig y Jalpí del ordre dels Minims, chronista de sa Magestat en tots los Regnes de la Corona de Aragó, representa a V. S., com prosseguint y tenint avensada la Chronica de Cathalunya se li ofrescan tocar algunes coses desta fidelíssima Ciutat de Gerona pera perpetuarlas en bon stil en ella a honor de dita nobilíssima Ciutat aunque tinga copioses notícies, estes no las té tant claras y plenes com la integridad se deu guardar en la Istòria demana. Pertant, suplica a V. S. sie de son servey manar en la conformitat que millor convinga a esta Illustríssima Ciutat se li franqueen de spatio y modo se puga fer concepte de lo més convenient los Monuments y memòrias més considerables se troben en aqueix arxiu, assegurant a V. S. resultarà tot a mayor glòria així del particular com Comú de esta Ciutat, com del cordial amor tinch a V. S. se pot indefectiblement prométrer, lo qual tindrà a singular gràtia rebuda de la generositat de V. S. quam Deus exalto etc.

De V. S. aficionadíssim servidor y capellà q. s. m.

Fr. Joan Gaspar Roig y Jalpí
Chronista de sa Magestat

M. d'Acords 1673, fol. 9.

Consell General de 1 de gener 1673.

Delibera y ordena que se amostren les scriptures que se ofrescan haver menester véurer lo dit Pare Roig y Jalpí del Arxiu de esta Casa ab que hajen de ésser presents en tot lo temps ques cercaran y mirarà alguna scriptura los molt Iltres. señors Jurats o algú de sas Senyorias, o lo Syndich o Secretari.

M. d'Acords 1673, fol. 10.

